

REFERENTENTRAINING

ZELFSTUDIE VOORAF

EDO-TEAM

De basis die je vooraf nodig hebt om tijdens de praktijkdag direct te kunnen oefenen met beoordelen.

DOEL VAN DEZE VOORBEREIDING

Dit is nadrukkelijk geen opleiding op zichzelf. Reken op ongeveer 35-45 minuten. Je maakt kennis met de kernbegrippen en de werkwijze, zodat we tijdens de cursus minder tijd kwijt zijn aan uitleg en meer tijd hebben voor oefenen, vergelijken en consensus.

Na deze voorbereiding herken je:

- de rol van ervaringsdrager, ervaringsdeskundige en referent;
- het verschil tussen deelnemen aan onderzoek en invloed hebben op onderzoek;
- waar je op let bij relevantie voor mensen met gokschaad en naasten;
- hoe je tekstbewijs omzet in een onderbouwd oordeel;
- waarom wederhoor, consensus, vertrouwelijkheid en belastbaarheid onderdeel zijn van professioneel referentenwerk.

NIET NODIG

Je hoeft vooraf geen subsidieaanvraag te kunnen beoordelen en je hoeft geen onderzoeker te zijn. De toepassing oefenen we tijdens de praktijkdag.

WAAROM DEZE VOORBEREIDING BELANGRIJK IS

Onderzoekers dienen een subsidieaanvraag in om geld te krijgen voor onderzoek. In zo'n aanvraag staat wat zij willen onderzoeken, voor wie het onderzoek bedoeld is, hoe zij het aanpakken en hoe de doelgroep wordt betrokken. Referenten uit het EDO-team kijken vanuit ervaringsdeskundige kennis mee of het onderzoek relevant is voor mensen met gokschaad en naasten, en of participatie meer is dan alleen "meedoen". Zo helpt het referentenwerk om onderzoek beter aan te laten sluiten bij de praktijk.

1. Jouw rol als referent

De opleiding maakt onderscheid tussen drie rollen. Dat onderscheid helpt om persoonlijke ervaring professioneel en controleerbaar in te zetten.

Begrip	Betekenis	In het referentenwerk
Ervaringsdrager	Iemand met persoonlijke of naastenervaring met gokken, gokschaad, hulp of herstel.	Eigen ervaring is een waardevolle bron van signalen, maar is niet automatisch representatief.
Ervaringsdeskundige	Een ervaringsdrager die ervaringen heeft verwerkt, erop reflecteert, gedeelde ervaringskennis gebruikt en die professioneel kan inzetten.	Je redeneert vanuit eigen én bredere doelgroepkennis, benoemt verschillen en bewaakt grenzen.
Referent	Een ervaringsdeskundige die een aanvraag volgens vastgestelde vragen en criteria beoordeelt.	Je verbindt wat aantoonbaar in de tekst staat aan relevantie voor de doelgroep en de inzet van ervaringsdeskundigheid.

KERN

Als referent blijf je niet bij je eigen verhaal. Je gebruikt eigen én gedeelde ervaringskennis, maar je oordeel moet terug te vinden zijn in de aanvraag en passen bij de beoordelingsopdracht.

Wat je vooral wél beoordeelt

- relevantie van het voorgestelde onderzoek voor de doelgroep;
- de mate waarin ervaringsdeskundigen, cliëntenvertegenwoordigers en/of naasten invloed hebben;
- of participatierollen concreet en uitvoerbaar zijn wanneer het formulier daarnaar vraagt;
- sterke punten, onduidelijkheden, ontbrekende informatie en tegenstrijdigheden die bij jouw vragen horen.

Wat je niet automatisch beoordeelt

- technische juistheid van statistiek of wetenschappelijke methoden, tenzij dit expliciet wordt gevraagd;
- of jij een organisatie of onderzoeker persoonlijk betrouwbaar of sympathiek vindt;
- of jij zelf een beter onderzoeksplan kunt bedenken;
- onderdelen buiten jouw beoordelingsopdracht.

MINI-CHECK

Vraag jezelf af: “Beoordeel ik wat er staat en wat mij gevraagd wordt, of ben ik het onderzoek zelf opnieuw aan het ontwerpen?”

2. Onderzoekstaal: alleen wat je nodig hebt

Je hoeft geen onderzoeker te zijn. Je moet wel de hoofdlijn kunnen vinden. Gebruik daarvoor een paar eenvoudige vragen.

Onderdeel	Vraag in gewone taal
Aanleiding	Welk probleem wordt beschreven, voor wie en waarom is onderzoek nodig?
Doel	Wat wil het project bereiken of opleveren?
Onderzoeksvraag	Welke vraag moet het onderzoek beantwoorden?
Doelgroep	Over welke mensen gaat het en wie worden betrokken?
Methode	Hoe worden gegevens verzameld en geanalyseerd?
Uitkomsten	Welke verandering of kennis wil men bereiken?
Uitkomstmaat	Hoe wordt vastgesteld of die verandering optreedt?
Participatieplan	Wie uit de doelgroep heeft welke invloed, in welke fase en met welke ondersteuning?
Verspreiding/toepassing	Hoe komen resultaten begrijpelijk bij doelgroep en praktijk terecht?

Belangrijk onderscheid: deelnemen ≠ participeren

Onderzoeksdeelnemer	Participatiepartner
Leverd gegevens, bijvoorbeeld via interview, vragenlijst of behandeling.	Heeft invloed op keuzes over het onderzoek zelf.
Volgt het onderzoeksprotocol.	Kan adviseren, samenwerken of meebeslissen.
Veel deelnemers zeggen niets over de mate van participatie.	Invloed blijkt uit rol, moment, besluitruimte en terugkoppeling.

ONTHOUDEN

Een aanvraag kan honderden onderzoeksdeelnemers hebben en toch nauwelijks ervaringsdeskundige participatie.

3. Twee brillen: relevantie en invloed

Tijdens de training werken we steeds met twee centrale vragen: heeft dit onderzoek betekenis voor de doelgroep, en is de inzet van ervaringsdeskundigheid betekenisvol?

Bril 1 - Relevantie voor de doelgroep

1. Voor wie is het onderzoek bedoeld?
2. Welk probleem, behoefte of knelpunt wordt aangepakt?
3. Welke kennis, verandering of toepassing kan het opleveren?
4. Is aannemelijk gemaakt hoe de opbrengst de doelgroep en praktijk bereikt?

PRAKTIJKBRIL

Let ook op wie buiten beeld blijft: bijvoorbeeld jongeren of ouderen, mensen die hulp mijden, mensen met schulden of beperkte digitale/taalvaardigheden, en verschillende groepen naasten.

Bril 2 - Betekenisvolle participatie

De kwaliteit van participatie hangt niet alleen af van het aantal mensen. Belangrijker zijn het moment van betrokkenheid, de rol, de daadwerkelijke invloed, ondersteuning en wat aantoonbaar met de inbreng gebeurt.

Rol	Invloed	Voorbeeld
Toehoorder	Ontvangt informatie; geen actieve invloed.	Krijgt een voortgangsrapportage.
Meedenker	Deelt ervaringen en ideeën; onderzoeker beslist.	Neemt deel aan een brainstorm.
Adviseur	Geeft advies en ontvangt terugkoppeling.	Adviseert over werving en hoort wat is overgenomen.
Partner	Werkt gelijkwaardig mee en deelt verantwoordelijkheid.	Is mede-onderzoeker of werkpakketleider.
Regisseur	Neemt initiatief of beslist mee over richting en keuzes.	Heeft formele besluitbevoegdheid.

NUANCE

De hoogste rol is niet automatisch de beste. De rol moet passen bij doel, vaardigheden, tijd en belastbaarheid. De aanvraag moet wel duidelijk maken waarom de rol passend is en welke invloed eraan verbonden is.

4. Van tekst naar een professioneel oordeel

De belangrijkste werkwijze die je vooraf moet kennen is eenvoudig: eerst bewijs, dan betekenis, dan eventueel het praktijkgevolg, en pas daarna je oordeel.

Bouwsteen	Vraag	Voorbeeld
Tekstbewijs	Wat staat waar?	“Op pagina 12 staat dat ...”
Betekenis	Wat zegt dit over het criterium?	“Dit wijst op een adviserende rol zonder beschreven besluitrecht.”
Praktijkgevolg	Wat kan dit betekenen voor doelgroep of ervaringsdeskundigen?	“Daardoor kan inbreng pas komen nadat keuzes zijn gemaakt.”
Oordeel	Welke conclusie volgt?	“De invloed is aanwezig, maar beperkt en onvoldoende geborgd.”

WERKVOLGORDE

Lees eerst de actuele beoordelvingsvraag. Lees daarna de tekst volledig en noteer welke passages relevant zijn voor je antwoord.

Noteer tekstbewijs en vindplaats. Leg uit wat het betekent. Kies pas daarna een conclusie en de score uit het actuele formulier.

Veelgemaakte fouten

- eerst een cijfer kiezen en daarna argumenten zoeken;
- ontbrekende informatie zelf positief invullen;
- een mooie intentie hetzelfde waarderen als concrete invloed;
- één sterk detail de hele beoordeling laten bepalen;
- eigen ervaring presenteren als universele waarheid.

VOORBEELD OM MEE TE NEMEN

“Twee ervaringsdeskundigen ontvangen ieder kwartaal stukken en geven advies. De projectleider beslist.” Vraag jezelf af: wat weet je hiermee wél over hun invloed, en wat weet je nog niet?

5. Wederhoor, consensus en professioneel werken

Deze onderdelen oefenen we uitgebreid tijdens de praktijkdag. Vooraf is het voldoende dat je het doel ervan kent.

Wederhoor

Wederhoor is bedoeld om relevante onduidelijkheden of tegenstrijdigheden te verhelderen. Het is geen extra adviesronde en geen kans om ontbrekende kerninformatie namens de aanvrager in te vullen.

Observatie	Neutrale vraag
“Ervaringsdeskundigen worden regelmatig betrokken.” Frequentie ontbreekt.	Kunt u aangeven op welke momenten en met welke frequentie ervaringsdeskundigen deelnemen?
Elders staat adviserend, in het schema staat beslissend.	Kunt u verduidelijken welke besluitbevoegdheid de ervaringsdeskundigen hebben?
Er is vergoeding, maar voorbereiding wordt niet genoemd.	Welke tijd en vergoeding zijn voorzien voor voorbereiding en terugkoppeling?

Consensus

Consensus betekent een gezamenlijk, onderbouwd paneloordeel na vergelijking van bewijs, betekenis en criteria. Het is niet automatisch het gemiddelde en ook niet hetzelfde als toegeven aan de meest stellige deelnemer.

TAAL DIE HELPT

“Welke passage draagt jouw oordeel?” • “Ik zie dezelfde informatie, maar geef er een andere betekenis aan omdat...” • “Kunnen we eerst de gezamenlijke redenering formuleren en daarna de score kiezen?”

Vertrouwelijkheid, onafhankelijkheid en belastbaarheid

- Deel aanvragen alleen binnen het aangewezen beoordelingsproces.
- Bespreek aanvragen niet met eigen netwerk, lotgenoten of betrokken organisaties.
- Voer geen tekst uit een vertrouwelijke aanvraag in openbare AI-tools, vertaaltools of andere niet-goedgekeurde systemen in.
- Meld persoonlijke, zakelijke of organisatorische banden met een aanvrager of project.
- Plan voldoende tijd en pauzes en meld het wanneer gezondheid, herstel of veiligheid onder druk komt. Grenzen aangeven is professioneel.

6. Korte voorbereiding voor de praktijkdag

Je hoeft geen huiswerkpakket in te leveren. Neem alleen onderstaande drie dingen mee. Dit kost ongeveer 10 minuten bovenop het lezen van deze voorbereiding.

1 - KIES ÉÉN AANDACHTSPUNT

Welke van deze drie vind jij waarschijnlijk het lastigst: je eigen ervaring los genoeg laten, invloed herkennen, of een oordeel onderbouwen met tekstbewijs? Noteer één zin voor jezelf.

2 - DENK NA OVER HET VOORBEELD

Een ervaringsdeskundige zit vanaf de start in een projectgroep, maar er staat niet beschreven of adviezen worden vastgelegd, teruggekoppeld of meegenomen in besluiten. Wat zou jij hierover willen weten? Formuleer één neutrale vraag.

3 - NEEM ÉÉN VRAAG MEE

Schrijf één vraag op die je tijdens de praktijkdag beantwoord wilt hebben. Dat mag over de rol, het lezen van aanvragen, scores, wederhoor, consensus of belastbaarheid gaan.

Snelle zelfcheck

- ☐ Ik kan in mijn eigen woorden uitleggen waarom een referent meer doet dan alleen zijn of haar persoonlijke ervaring delen.
- ☐ Ik begrijp dat onderzoeksdeelname niet hetzelfde is als invloed op het onderzoek.
- ☐ Ik weet dat ik eerst tekstbewijs zoek en pas daarna een oordeel en score formuleer.
- ☐ Ik weet dat wederhoor bedoeld is voor verduidelijking, niet voor advies.
- ☐ Ik weet dat ik vertrouwelijkheid, onafhankelijkheid en mijn eigen belastbaarheid moet bewaken.

KLAAR VOOR DE PRAKTIJKDAG

Kun je de meeste vakjes aankruisen? Dan heb je voldoende basis. Je hoeft het nog niet perfect te kunnen: de cursusdag is juist bedoeld om te oefenen met echte beoordelingssituaties.

Programma Preventie van Kansspelsverslaving 2025-2030

SLICKS - Ervaringsdeskundig Expertisecentrum Kansspelen | Voorbereidend portalmateriaal | september 2026